

Koillis-Lapin ympäristöterveyshuollon organisaation siirtäminen Kemijärven vastuukunnan alaisuuteen

KH 08.08.2022 § 247
363/00.04.01/2022

Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto on toiminut Pelkosenniemen-Savukosken kttkyn alaisuudessa 1.1.2013 alkaen. Valtiollinen soteuudistusratkaisu hajottaa kuitenkin isäntäorganisaation ja ympäristöterveydenhuollolle on löydettävä uusi organisaatoratkaisu 1.1.2023 alkaen. Ympäristönsuojelun viranomaistehtävät ovat tulleet mukaan organisaatioon myöhemmin, Kemijärven, Savukosken ja Pelkosenniemen osalta 1.1.2016 ja Sallan osalta 1.1.2019.

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Yleissäännökset kuntien yhteistoiminnasta ovat kuntalaissa (410/2015). Kunnan ja kuntayhtymän henkilöstön asemasta säädetään yhteistoimintalain (1333/2021) 16 §:ssä (muutosneuvotteluelvoite).

Parlamentarisesti on linjattu, että ympäristöterveydenhuolto tulee siirtymään hyvinvointialueille vuonna 2026. Tuolloin ympäristönsuojelu viimeistään jäisi nykyisestä organisaatiosta pois, sillä sen on linjattu jäävän tämänhetkisen tiedon mukaan kuntiin.

Viranhaltijatasolla vaihtoehtoista on käyty neuvotteluja Itä-Lapin kuntajohtajien ja ympäristöterveydenhuollon kesken, Arktisen Lapin ympäristönsuojelun kanssa sekä työryhmässä, jossa on ollut edustuksena Hanna Nurmi/PelSavu kttky, Marjo Säärelä/Kemijärven kaupunki ja Tanja Aska/Sallan kunta.

Hallintomalli

Neuvotteluissa on päädytty siihen, että tarkoituksenmukaisin malli Itä-Lapin alueella on jo olemassa olevan ympäristöterveydenhuollon yksikön, sisältäen ympäristönsuojelun erillisenä tulosyksikkönä, siirtäminen Kemijärven vastuukunnan alaisuuteen, siten että ympäristöterveydenhuolto eriytetään oman toimielimen alaisuuteen, ja kukin kunta nimeää toimielimeen edustajat, 1 varsinaisen ja 1 varajäsenen. Vastuukunta huolehtii virkojen ja toimien perustamisesta sekä hallintosääntönsä muuttamisesta tältä osin.

Yhteistoimintasopimus tehdään kuntalain 52 §:n mukaisesti: sopimuksessa sovitaan 1) yhteisen toimielimen tehtävistä sekä tarvittaessa 8 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun siirtymisestä; 2) yhteisen toimielimen kokoonpanosta ja muiden kuntien oikeudesta valita toimielimen jäseniä; 3) kustannusten perusteista ja jakautumisesta; 4) sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

Sopimuksessa voidaan myös sopia siitä, ettei vastuukunnan kunnanhallituksella ole oikeutta ottaa yhteisen toimielimen päättämää asiaa käsiteltäväkseen muuten kuin laillisuusperustein, jotta kaikkien sopijakuntien ääni kuuluu päätöksenteossa ja toisaalta lautakunnan viranomaisstatus säilyy mahdollisimman jäävittömänä.

Vastuukunnan toimielimelle siirretään terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä määritellyt ympäristöterveydenhuollon lakisääteiset kunnalle kuuluvat

tehtävät (terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (297/2021), eläinlääkintähuoltolaki (765/2009), sekä tupakkalaki (549/2016). Lisäksi toimielimelle siirretään lääkelaisissa (395/1987) mainitut nikotiinivalmisteiden myyn-tilupia koskevat kunnan tehtävät (54 a, b, c, d). Toimielimelle siirretään edelleen kuntien lakisääteisten ympäristönsuojelun viranomaistehtävät, siten kuin ne on määritelty Laissa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986 (muutos 5.12.1996/1013) § 6. Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun lakisääteisten viranomaistehtävien hoidosta tehdään erilliset sopimukset.

Hallinnon järjestäminen edellyttää kuntien valtuustojen hyväksyntää, jossa määritellään yhteistä tehtävää hoitava viranomaisen ja sen toiminta, toimivalta ja tehtävät. Sopijakuntien tulee muuttaa hallintosääntöjään siten, että niissä annetaan sopimuksen mukaiset tehtävät Kemijärven kaupungille ja niiltä osin noudatetaan Kemijärven kaupungin hallintosääntöä. Toiminnan käynnistyminen edellyttää hyväksyttyä hallintosääntöä.

Kustannustenjako

Ympäristöterveydenhuoltoa ja ympäristönsuojelua varten perustetaan Kemijärven kaupungin järjestelmiin ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun toiminnallisesti ja kirjanpidollisesti eriytetyt tulosityksiköt 1.1.2023 alkaen. Ympäristöterveydenhuollon tulot ohjataan ympäristöterveydenhuollon tulosityksikköön ja ympäristönsuojelun maksutuotot vastaavasti ympäristönsuojelun tulosityksikköön ja tulot vähentävät suoraan mukana olevien kuntien maksuosuutta kustannuksista. Talousarviorakenteessa ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun määrärahasitovuustaso on Kemijärven kaupunginvaltuustoon nähden ao. lautakunta, jonka alaisuudessa ao. toiminnot ovat. Hallintosäännöllä määritellään ao. lautakunnan ja ao. johtavien viranhaltijoiden tehtävistä ja toimivallasta.

Neuvotteluissa on ympäristöterveydenhuollon osalta päädytty ratkaisuun, jossa kuntien maksuosuudet määräytyvät kuntien asukaslukujen mukaan. Tämän on katsottu korreloivan hyvin valvonnan ja palvelujen käytön kanssa ja olevan tasapuolinen yhteistoimintaan osallistuville kunnille. Ympäristönsuojelun maksuosuudet määräytyvät väestötiheyden ja valvontakohteiden lukumäärän mukaisesti aiheuttamisperusteella siten, että työajan käyttö on seurannassa. Vuosittaiset, budjetoidut maksuosuudet laskutetaan kunnilta neljännesvuosittain ennakoon ja maksuosuudet tasataan toteutuneiden kustannusten mukaisesti tilinpäätösvaiheessa ottaen huomioon ennakoon perityt maksuosuudet (mahdollinen lisämaksu tai maksun palautus).

Henkilöstö

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun henkilöstö siirtyy Kemijärven kaupungin alaisuuteen liikkeenluovutuksen periaattein vanhoina työntekijöinä. Viranhaltijoiden ja työntekijöiden tarkemmat vastualueet ja –tehtävät säilyvät toistaiseksi ennallaan. Kunkin viranhaltijan tai työntekijän toiminta-alueena on koko yhteistoiminta-alue, jollei toisin päätetä. Kemijärven kaupunki perustaa virat ja toimet, joihin henkilöstö kuntayhtymästä siirretään. Ympäristöterveysjohtaja toimii toimielimessä esittelijänä, terveysvalvontasektorin johtava terveystarkastaja tarvittaessa asiantuntijana ja ympäristöterveysjohtajan sijaisena. Ympäristönsuojelun substanssin osalta esittelijänä toimii kuitenkin ympäristötarkastaja. Virkojen perustaminen tuodaan erikseen kaupunginhallituksen päätettäväksi.

Liitteenä 1 on Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuollon uusi yhteistoimintasopimus ja **liitteenä 2** sopimus ympäristönsuojelutehtävien hoitamisesta.

Käynnissä olevat neuvottelut

1. Ympäristöterveydenhuolto

Kunnanjohtajatasolla on käyty alustavia tunnusteluja Posion mahdollisesta liittymisestä yhteistoiminta-alueeseen samoin ehdoin kuin muut sopijakunnat. Alueen laajentaminen toisi eläinlääkäripäivystykseen lisäresurssia ja liittäisi Posion kunnan luontevasti osaksi Lappia myös ympäristöterveydenhuollon osalta tulevaa hyvinvointialueratkaisua peilaten.

2. Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun osalta on tunnusteltu yhteistyötä Arktisen Lapin ympäristönsuojelun kanssa (Sodankylä, Inari, Utsjoki, Muonio ja Enontekiö), ympäristönsuojelun viranomaistehtävien toimintavarmuuden ja laadun turvaamiseksi. Kunnallisissa yksiköissä on henkilöstön vaihtuvuus ollut tiheää, ja rekrytoinneissa on ollut haasteellista löytää kokeneita viranhaltijoita. Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuolto on pieni asiantuntijaorganisaatio, jossa ei ole särkymävaraa. Ympäristönsuojelun viranomaistehtäviä hoitaa käytännössä kaksi viranhaltijaa (lisäksi hallinto), joista toinen on 13.6.2022 irtisanoutunut. Laajemman organisaation hyötynäkökohtia ovat mm. viranhaltijoiden osaamisen syventyminen, riippumattomuuden turvaaminen, sääntöjen yhtenäisyys toiminnanharjoittajille, synergia valmistelussa, paikallisuus, säästöt pitkällä aikavälillä ja resurssien riittävyys. Neuvotteluissa on todettu, että pienten kuntien on hyvää pitää yhtä, että palvelut saadaan pidettyä lähellä asukkaita ja työpaikat paikkakunnilla.

Viranhaltijatasolla on todettu nykyisten yksiköiden toimintakulttuurin ja tavoitteiden olevan yhteneväiset, mutta Arktisen Lapin ympäristönsuojelussa mukana olevien kuntien on sopimuksen mukaan hyväksyttävä uusi jäsen, joten ratkaisu edellyttää yhdeksän kunnan valtuustojen myönteistä päätöstä.

Pelkosenniemen-Savukosken ktkyn ympäristöterveyslautakunta on päättänyt:

1. hyväksyä liitteenä 1 olevan Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuollon uuden yhteistoimintasopimuksen, ja liitteenä 2 olevan sopimuksen Kemijärven, Pelkosenniemen, Sallan ja Savukosken ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitamisesta;
2. esittää jäsenkuntien (Pelkosenniemi ja Savukoski) ja osajäsenkuntien (Kemijärvi ja Salla) valtuustoille, että ne hyväksyvät oheiset ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun yhteistoimintasopimukset kustannusjakoperiaatteineen siten, että Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue siirtyy Kemijärven vastuukunnan alaisuuteen 1.1.2023;
3. esittää jäsenkuntien ja osajäsenkuntien valtuustoille, että ne siirtävät Kemijärven kaupunginhallituksen alaisuuteen perustettavalle ympäristöterveyslautakunnalle terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä määritellyt ympäristöterveydenhuollon lakisääteiset kunnalle kuuluvat tehtävät (terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (297/2021), eläinlääkintähuoltolaki (765/2009), tupakkalaki (549/2016) sekä lääkelaisissa (395/1987)

- mainitut nikotiinivalmisteiden myyntilupia koskevat kunnan tehtävät (54 a, b, c, d §), ja muuttavat hallintosääntöjään tältä osin;
4. esittää jäsen- ja osajäsenkuntien valtuustoille, että ne siirtävät kuntien lakisääteiset ympäristönsuojelun viranomaistehtävät, siten kuin ne on määritelty Laissa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986 (muutos 5.12.1996/1013) § 6, Kemijärven kaupungin ympäristöterveyslautakunnalle, ja muuttavat hallintosääntöjään tältä osin;
 5. esittää jäsen- ja osajäsenkuntien valtuustoille, että ne antavat Kemijärven vastuukunnan ympäristöterveyslautakunnalle oikeuden siirtää toimi- ja ratkaisuvaltaa eteenpäin alaisilleen viranhaltijoille terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä määritellyissä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaisissa kunnalle kuuluvissa viranomaistehtävissä sekä lääkelaissa (395/1987) mainituissa nikotiinivalmisteiden myyntilupia koskevissa kunnan tehtävissä (54 a,b,c,d), sekä ympäristönsuojelun osalta siten, kuin Laissa kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986 (muutos 5.12.1996/1013) § 7 määritellään;
 6. todeta, että neuvotteluja yhteistoiminnasta Posion kunnan ja Arktisen Lapin ympäristönsuojelun kanssa voidaan jatkaa lakisääteisten toimintojen turvaamiseksi alueella.

Oheisena kaupunginhallitukselle tiedoksi Pelkosenniemen-Savukosken ktkyn ympäristöterveyslautakunnan pöytäkirjan ote 21.2.2022 § 30

Valmistelija

Palvelualuejohtaja Marjo Säärelä, 040 568 2130
Talous- ja kehittämisjohtaja Tuula Kuvaja, 040 730 0236

Esittelijä

Kaupunginjohtajan varahenkilö

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää esittää kaupunginvaltuustolle, että

1. Kemijärven kaupunki ottaa Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtävät vastattavakseen vastuukuntamallilla 1.1.2023 alkaen ja
2. kaupunginvaltuusto hyväksyy liitteenä 1 olevan Koillis-Lapin ympäristöterveydenhuollon uuden yhteistoimintasopimuksen sekä liitteenä 2 olevan sopimuksen Kemijärven, Pelkosenniemen, Sallan ja Savukosken ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitamisesta kustannusjakoperiaatteineen.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtäviä ja toimivaltaa koskevat Kemijärven kaupungin hallintosääntölisäykset sekä tarvittavien virkojen perustaminen tuodaan erikseen päätettäväksi.

Päätös

Merkiittiin pöytäkirjaan, että Paula Alatalo esteellisenä poistui kokouksesta, eikä osallistunut tämän asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon (HL 28 §, kohta 4 palvelussuhdejäävi ; Pelkosenniemen kunnan viranhaltija).

Päätösehdotus hyväksyttiin.